

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 10.

У Сомбору 31. маја 1881.

Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Донеси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

УЧИТЕЉИЦЕ И ШКОЛЕ.

1. Да се учитељице са свијем отклоне од школе;
2. да им се укину штипендије и тијем да им се затворе врата учитељске школе и
3. чим се учитељице удаду, да се отклоне од школе.

Е три тачке потегла је „јевропска штампа“ на сриједу, и расправља их разно; ал' многи стручњаци дођоше до горњег резултата, на име, подијелише се на три главна табора. Ја не знам, из какове побуде ударише *људи* против учитељица, против женски у опће: али је јасно, да женски пол може нам с' правом предбацити, да смо се повратили у предисторијско вријеме! Не ћу, да расправљам ове тачке на посебице, јер ето имаду читаоци у 8 бр. Шк. Л. под истим насловом образложене све три — само ћу да се осврнем на трећу тачку, јер се апсолутно не слажем са мњењем о истој у дотичноме чланку.

Ово треће мњење, да се удате учитељице отклоне од школе, као да нађе и код нас пријатеља, као да наши стручњаци одобравају тај закључак, и оно мњење у 8 бр. Шк. Л. савјетује законодавно наше тијело, да га усвоји при преустројству школског закона. Ту се навађају узроци, због којијех су *апсолутно* удате женске неспособне за васпитање *туђе* дјецe. Мени је, да опровргнем то мњење, да изнесем противна факта, т. ј. да изнесем исте неспособности код *ожењених* учитеља, тако кад би отклонили удате учитељице од школе, могли би истим правом отклонити и ожењене учитеље. (Само молим, да се ово треће мњење прочита у 8 бр. Шк. Л.) Тамо стоји, да се последице удадбе на брзо показују, а и да је учитељица и прије удадбе у неком извјесном стању, у коме је са свијем неспособна за умни рад у школи. Вели се даље, да учитељица, кад постане

матером, мора своју дјецу да васпита, да јој не достаје времена за туђу, да два посла апсолутно у једно вријеме не може радити. Добро, то је у неколико истина; ал' молим ја вас, не показују ли се све те промјене и код учитеља? Није ли и он пред своју женидбу у неком стању, да је са свим неспособан за умни рад у школи; и није ли он и онда неспособан за тај рад кад жена његова мора да одужи дуг природи? Па и као отац не ће он пустити сав терет на матер око дјеце — он је „отац“, у његовом срцу љубав је очинска. Особито, кад учитеља поспу дјеца а „трошкови стану расти, а дохотци су непомични“ — е, да ли отац-учитељ може радити у школи оним жењем, које се од њега захтијева? Није ли све то тако, то се онда слободно може извести закључак, да смо ми људи без срца и осјећаја. Ну, можемо ли ми против природе ратити? Човјек без тијех „мана“ не би био човјеком. Необорива је истина, да настава тијем много претрпи, те ако би жељели, да она иде „по правилу“, морали би образовати учитеље и учитељице као посебну касту људи, који нити би се смјели женити ни удавати који не би смјели имати никаква дијела у опћем друштвеном животу, који би морали бити само школини и ничији, искључиво ничији други — морала би срца тијех људи бити на школској скамији а не у грудима! Та немогућност требала би да се оствари, друкчије је излишан разговор о „правилној настави у школи.“

Особито ако се учитељица уда за учитеља (што су наше учитељице добро схватиле) онда школска настава не ће толико штетовати; јер за вријеме отсуства жене-учитељице побринуће се муж-учитељ, да је замијени, прем у том случају (ако на име *она* мора природи да одужује), и ако кратко вријеме, и *он* је неспособан за наставу; ал' опет „настава ће бити.“ Но у многим (ал' ријеђе) случајевима, учитељица је удата за неучитеља. Овђе ће настава „врло мало“ штетовати, само ако има учитељ, да замијени своју колегиницу.

То је све у „прве дане“ удате учитељице; али сад настаје питање о „матерама — учитељицама.“

Мнење, да матере учитељице нијесу способне за васпитање туђе дјеце, већ и само искуство побија. Српкиња, васпитана учитељица, одана своме позиву, и јест с том намијером учитељицом, да помогне својим сестрама, које не могу апсолутно своје дјеце васпитати онако, како треба. За то управо и јест

школа, што све матере немају „васпитног знања“, за то управо и јесу учитељи и учитељице, да ту дјецу васпитају. Па таква свјесна учитељица, која је кадра као *дјевојка* да васпитава 20 - 30 дјеце туђе, моћи ће доиста у *исто* вријеме и своје дијете да васпита. На што је сва спрема за „васпитатељку“, кад није кадра него оне *двје* године да васпитава неколико туђе дјеце, па послје, кад постане искусенијом, кад сазрије у њој она „теоретична наука о васпитању“ — да не може васпитати него ли искључиво своју ђецу? Па нема ли у *ошће* жена, мати, никаква другог посла у кући, него носати своје дијете из буцака у буцак? То су фабуне и прећеривања, укленати матери дијете у нарамак, па јој одрјешито казати, да за друго није способна, него за дадиљу! Доиста лијеп комплимент!

Ево закључне ријечи. Ми морамо и ову трећу тачку најсвечаније одбацити. Нама Србима опет, попримити трећу тачку, а одбаците оне прве *двје* — било би на велику штету. Ту треба погледати на наше околности, рачунати на новчану штету, Помислите: учитељица уживала је три године стипендију, буде 2 или 3 године учитељица, уда се — јели то на ошћу корист? Мозгајте господо и браћо — не мојмо слијено ићи напријед! Ако смо ми већ толико могући, да их народнијех фондова дајемо „само“ миразе — онда сам и ја уз оне, који желе, да се удате учитељице отклоне из школе; ал' ако нијесмо то у стању, и ако мислимо имати на уму „народ и његов женски подмладак“, који је доиста претежнији, него ли ово неколико „васпитани учитељица“ — онда нам је најсилније опријети се таком по-ступку. Па не само, што би тијем „миразима“ исцрпили народне фондове, него би и сама настава врло и врло штетовала „чести-јем мијењањем“ учитељица на једној школи.

Смијем се надати, да се наше законодавно тијело неће дати повести за којекаквијем „новијем мислима“ при стварању новог школског закона.

Живојин.

НАЦРТ ЗА НАСТАВУ У ПРАВОСЛАВНОЈ ВЕРИ

у основним народним школама.

III.

У четвртном, петом и шестом разреду народне школе учи се про- страни катихизис. Где сви шест разреда постоје, тамо се у четвртном разреду учи први део пространог катихизиса о вери, у петом разреду учи се други део катихизиса о надежи и трећи део о љубави, а у шестом разреду понавља се цео катихизис.

Где пак не постоји пети и шести разред народне школе као што је у Славонији и у Хрватској, тамо се због пространства свога цео катихизис за једну годину у четвртом разреду свршити неможе особито како су часови за наставу у науци вере јако ограничени. С тога се у таквим школама у четвртом разреду редовно има свршити само први део страног катихизиса о вери и св. тајнама. Но катихета ће у недељне и празничне дане на каталогу скупљеним ученицима старијих разреда повторне школе разјашњавати други део истога катихизиса о надежди и особито трећи део о љубави хришћанској. Ово последње ученици повторне школе треба да и науче.

Најудеснија књига за ову наставу је: „Пространи катихизис православне источне цркве за више разреде народних и за ниже разреде средњих школа по принознатим и најодабранијим у духовној књижевности православне цркве делима написао Никола Ђ. Вукићевић. Књига прва о вери, и Књига друга о надежди и љубави. (Панчево пакладом књижаре браће Јовановића 1880.) Прву књигу уче и имати морају сви ученици четвртог разреда а другу ученици петог разреда свакидашње као и ученици повторне (опетовне) школе.

У напред се напомиње да се из ових књига само символ вере, молитве, заповеди и главни цитати из светога писма, као и наведене у њој молитве и духовне песме учити имају на изузет од речи до речи, а све остало има се устменим казивањем и катихизирањем уз читање дотичног предмета под непосредним катихетиним упутством и објашњењем научити а код куће читајући и размисљајући понављати, те тако следеће лекције смислено на питања катихетина својим речма одговарати.

Никако се пак не захтева да се одговори из књиге од речи до речи на памет уче и речитују, јер таква настава ништа не вреди, него је још у многим обзирима штетна и дагубна.

Наставно градиво за четврти разред распоређује се према школском времену овако: Првога месеца учи се увод у православни катихизис. Настава о Божијем откровењу, о светом предању и св. писму. Познавање имена и кратког садржаја најглавнијих књига Св. Писма старог и новијег завета, са упутством како ваља читати С. Писмо. Затим се прелази на поделење катихизиса и на наставу о вери у опште. Другога месеца учи се први члан символа вере са науком о једном Богу у светој Тројици, затим о првом лицу св. Тројице, о главним својствима Божијим, о створењу света, и људи, о души човечијој, о образу и подобију Божијем у нама, о ангелима, и о промислу Божијем са упутством како нам се ваља владати кад нас беде и невоље снају. Трећега месеца објашњује се други члан Символа вере и наука о божавству Исуса Христа примењује се за упутство к тежњи добродетељима хришћанским. Затим се обширно учи трећи члан Символа вере са науком о човечавству Спаситељевог која се у свезу доводи са библијском повешћу о паду Адамовом и са евангелском историјом о искупљењу рода човечијег кроз Исуса Христа. Уз то се понављају главни догађаји из живота Спаситељевог који се деци овде представља као најузвишенији узор свију врлина. Четвртог месеца учи се четврти члан Символа вере с понављањем повести о страдању Христовом и са науком

о уздржавању од страсти и праштању увреда. Петог месеца учи се пети и шести и седми члан Символа вере уз понављање дотичних евангелских повести, сећање на празнике, обреде и духовне песме а највише се бриге полаже на учење моралних правила' за живот што се из ова три члана вере извести дају (види стр. 57. и 58., 60. и 63.). Шести месец пробави се учењем осмог и деветог члана Символа вере, у којима се излаже наука о трећем лицу св. Тројице, Богу Духу Светом, о даровима Духа Св. и о светој цркви. Међу тим у течају школске године сваки пут оне седмице, када се ученици по уставу св. цркве спремају за примање св. причешћа ваља да катихета мимо редовне лекције даје поуку деци о кајању и о св. причешћу по ономе како је у пространом катихизису I. (од стр. 100—103, и од 87—95) изложено, а особито ваља да их научи како ваља приступати к св. причешћу и да их у почетку божињег поста научи разумевати и говорити молитву „Вѣ р у ю Г о с п о д и и и с п о в ѣ д у ю“, (види стр. 93.) а по том у ускршњи пост то исто има се повторити. Седми и осми школски месец пробавља се са наставом о десетом члану символа вере у коме се излаже обширно наука о св. тајнама и њиховој важности и значење црквених обреда о крштењу и миропомазању, као и кратко тумачење свете литургије са учтством како ваља у цркви о служби Божијој присуствовати. На науку о светим тајнама нека катихета, односно учитељи, највише труда полажу и својски се заузимају да се ученици са овом науком потпуно добро упознају, њу више пута преко године понављају и себи присвоје. Деветог месеца на основу једанајестог и дванајестог члана символа вере учи се наука о смрти телесној и бесмртности душе човечије, о васкресењу мртвих, о блаженом стању праведника у вечности и о казни пераказаних грешника, са моралном поуком, која се изводи из размишљања о последњим догађајима, што ће нас постићи. Са тим се завршује редовна настава првог дела катихизиса у четвртом разреду народних школа а последњег школског месеца понавља се наука о вери и о светим тајнама.

За ову наставу у катихизису употребљују се два седмична часа преко целе године, но у истим се часовима допуњује и понавља и настава у библијским повестима старог и новог завета. За прва три месеца приповедају се и читају повести из Старог завета: 1. о Мојсеју и то а) о рођењу, васпитању и призиву Мојсеовом; б) о прелазку израиљана преко Црвеног мора, о закону Божијем и о борављењу у пустињи; в) о улазку израиљана у земљу обећану; г) о Гедеону; д) о Самуилу; е) о Цару Давиду и Соломону. За потоњих седам месеци понављају се и допуњују библијске повести из Новог Завета са особитим обзиром на притче евангелеке.

За повести из старог завета zgodног учебника за децу још за сада нема. Учитељу се препоручује да се спрема и приповеда или по дотичним повестима у „Школском листу 1862. или по познатој књизи Даничићевој: „Приповетке Старог и Новог Завета“, а ученици слушају, пазе, бележе и на питања учитељева понављају повести.

За повести из новог завета ваља за сада да сваки ученик има књигу: Библијске повести новог завета у библ. речма за децу написао

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Никола Ђ. Вукчевић издава књижара браће Јовановића. Повести што су
 дотле дечи непознате биле ваља да учителъ најпре приповеда, а оне што
 су им већ из трпелъ разредъ познате ваља да испитује упутивши их при-
 том у напредъ да дотичну књижицу читају.

По себи се разуме да је овде главни посао извађање моралне по-
 уке из сваке повести и употребење ове за живот.

Врло је желити да се екорим по предлогу В. николског савета и
 благовском св. синода архиепископ изда књижица одабраних повести из
 старог и новог завета са кратким правоучењем у виду библијских изре-
 ченија. Пошто се за наставау у вери не може у сајаким околностима више
 времена одређити збор нагомиланол пратива из осталих законом прописа-
 них учених прѣмета; то се остале повести из старог завета могу само
 за приватно читање старијој школкој мадежи препоручити. —

У колико гдѣ постоји пети разредъ народне школе има се у њему
 редовно прѣдвати у два седмична часа преко године пространи катихизис
 II и III. део. Но у колико тих разредъ неби у месту било, као што је
 слушају у трпелној краљевини, нужно је да катихизта у место ове на-
 ставе на некеџим и празничним катахоизма пре св. илудрине пре света
 објашњавају дуги и трѣћи део пространог катихизиса, а ученици разредъ
 свакиташњих и ученици повторне школе нека ова предавања слушају и
 по том на питања одговарају.

Било да се дуги и трѣћи део катихизиса у петом разреду на-
 родне школе у текатне дане у школи, било пак да се ученицима четвртог
 разредъ и повторне школе у некеџиме и празничне дане предаје, има се
 то чинити са обзиром на време које је у власти овако: Првог школског
 месеца почине се дуги део катихизиса о најеџити и свршује се тог
 месеца прво наука о молитви у опште, затим о молитви господиној и из
 ове призив, прво, дугло и трѣће прошење. Другог месеца разашњава се
 четврто, пето, шесто и сеџмо прошење са славословљем. Трѣћег месеца
 понове се молитве што су у додату (стр. 19—22). Затим се разашњава-
 вају прва четири блаженства. Четвртог месеца разучмају ваља потоних
 пет блаженства. Петог месеца приступна се тумачењу трѣћег дега кати-
 хизиса, који гласи о љубави. Ту се разашени относно јубо прочути жанан
 о љубави Бога, блаженства и сеџе самога (види II, 36—38); и о закону
 Божијем (38—41). Шестог месеца разашњава се прва и друга Божија
 заповед са поучама о прозававају једнога Бога, о поштовању анџела и
 светлѣта, и о светим иконама, као и о чувању од различитих празнове-
 лица, охолости, прамења за имањем и дугих порока а особито од невер-
 ства и моралне покварености.

Трѣћег месеца тумачи се трѣћа Божија а четвртог четврта
 заповед. Четвртог месеца учи се брижљиво пета заповед Божија о пошто-
 вању родитеља (стр. 69—76), а шестог продужује се иста пета заповед
 Божија и учи се о поштовању старијих и власти (76—78). Шестог месеца
 разашњава се шеста и сеџма Божија заповед. (Простр. катихизис Н. Ђ. В.
 стр. 78—87), уз доводење у свезу са познатим већ главним библијским
 карактерима, односно — ако деца нису дотле упознага се са повести о
 овима, имаће катихизта јотичне повести брижљиво приповеђити спремивши

се на то по новестима у Шк. Листу 1862. — Седмога се месеца тумачи осма Божија заповед, а осмог месеца девета, уз једнако настојавање да се врлине умерености, уздржљивости, чистоте душевне и телесне, радности и штедљивости, и истинитости и искрености међу овом старијом школском младежи побуђују, развијају, напредују и да се одрже. Деветог школског месеца сљеди упознавање са садржајем десете Божије заповеди и упућује се младеж на употребење науке Хришћанске. Последњег школског месеца се води разговор о прилагођењу моралне науке за живот.

Уз науку хришћанску и у четвртном разреду има се учити читање разумевање и употребење у цркви молитава, псалмова и уз то још и појање најглавнијих црквених песама. Све ово могу учити ученици четвртог разреда заједно са онима из трећег разреда у једним и истим седмичним часовима, гдегод ови разреди подељени пису. Осим понављања оних молитава и духовних песама што се у трећем разреду уче (види бр. 8. Шк. Листа чланак под овим истим насловом II, на стр. 118 и 119) ваљало би овде придодати учење и разјашњавање најкраснијих псалмова а то су: Псалми 1. 8. 12. 14. 18. 22. 23. 33. 46. 50. 54. 90. 92. 96. 99. 100. 109. 110. 111. 112. 114. 115. 119. 121. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 144. 146. 147. 148. 149. и 150. — Свега 42 Псалма. Од ових су сви горепоменути наштамани у додатку Панчевачког малог часловца, (1880) само нема тамо псалмова: 46. 50. 54. 90. 96. 100. 131. 144. и 146., који би ваљало да се у ново издање уврсте.

Сви ови Псалми ваља да се више пута читају уз разјашњење а најљепших десет псалмова, пошто се најпре разјасне ваља задати да деца на памет науче. То би били ови псалми: „Блаженъ мужъ (1), Господи, Господъ нашъ (п 8), Господи кто обитаеъ (14), Господ насетъ мя (22), Блажен мужъ бояяйся Господа (111), Надъ ющися на Господа (124), Блажени вси боящися Господа (127), Се что добро; или что красно; (132) Се нышѣ благословите Господа (133) и Хвалите Господа с небесъ (148). Такође и све оно што се у трећем разреду из Часослова на памет учило (види бр. 8 Шк. Листа стр. 118 и 119) ваља овде брижљиво поновити.

Заједно са ученицима трећег разреда вештају се и ови ученици у читању, разумевању рецитовању на памет, и појању црквених песама из мале катавасије (види Шк. Л. бр. 8 стр. 118 и 119). —

За разјашњење псалмова учитељ се брижљиво припрема по упутствима у Школском Листу од годинâ 1859. 1860. 1861. 1862. и 1864. где су многи од горенаведених псалмова не само преведени него и протумачени. Иначе у колико тамо не би гдекоји псалом разјашњен био, нека се учитељ послужи србским преводом псалмова од Др. Ђорђа Даничића, али свакојако би потребно било да се у будуће и ови псалми са паралелним србским текстом односно тумачењем за ученичку потребу наштампају и Часослову придодаду.

За вештање у црквено славенском читању, разумевању и рецитовању на памет употребљује се два седмична часа.

Како је црквено појање неразлучно у нас од наставе у вери, то се има и оно брижљиво у народним школама учити. Као што је у овом

чланку под II. (види бр. 8. Шк. Л. стр. 119) назначено ученици четргог
и старијих разреда вештају се учрвеном појању заједно са ученицима
трећег разреда, а за ово нуќно је да се одређи један час у дан седмич-
нога одмора и да се од катагога недељног и празничног сваки пут $1\frac{1}{2}$ часа

на ово вештање употреби.

Ова старија деца имају знати јено и складино појати и имају у
чркви при болоудужену појати сваке недеље и празника и то на вечерњу
и литурђи све одговоре на јекеније а на литурђи понаособ: Благо-
слови и Хвали душе; Единородни сине, Придите поклониме, Тро-
наре недељне и празничне и Предетатство Христивъ (гдѣ се ово по
правилу поје) Святии Боже (относно Блгци, и Кресту твојму. —
Антифоне, вхоуна, тронаре и контаке на осам највећих Христових праз-
ника. Сва одговарања на литурђи згатујевој, и барем једну Херу
вику, једно Дестојно, два или три јакша Ирмоса, једно причаство
(Хвалите Господа съ небест) Тѣло Христово примите и
вечери твоје тајниѣ. Осим тога: Никольску, две или три божичне
и Св. Савску песму. За време великог поста треба да ови ученици учркви
поје: "Восѣв благодатъ твоѣ Господи (о вечерњу у недељу на
боге покарѣ); Да исправитъ молитва моя и блатословлю
Господа а по молчѣству: Ничѣ силѣ небесныя о пребосебеним
саужбама. Дале о Литијама: Воскресение твоѣ, Тронар, Инакој и Кон-
такъ Укршши, и Тронар Луховски, и на литијама вечерњим у вече велих
празника празнични тронар, Блородниче Дѣво Вуди има Господне,
Богати обничаша Под твоѣ блатогутробиѣ прибрѣамъ
(гдѣ се ово на српштку вечерња поје) и "У пованиѣ мое" о српштку
повечерѣ.

У колико старији мушки ученици у недељне и празничне дане на
јутрења колазе, дужни су они и у те дане обична одговарања појати, а
осим тога пријежњни катихете и учители молу старије ученике обучити
да о празничним јутрењима поје "псалме: Хвалите има Господне" и "Ис-
повѣдайтеся Господу" Катавасије Блородичну, и Божичну, велико Слѣво
словѣ и "Возбранной воеводѣ побѣдителнаѣ."

Д.

ПРАКТИЧАН ПОСТАКА ЗА УЧЕНЬЕ ЗАКЛОННИЧКОГЪ ЧИ- ТАЊА И ПИСАЊА У НАРОДНОМЪ ШКОЛИ.

(Наставак.)

Пошто се тако неколико пута исто писме у ваздуху пише, изное
на задани знак ученици своје таблице, да на њима то исто писме пишу.
Пре него што учитељ почне тактовати, да ученици пишу, има од ученика
некати, да му покажу, гдѣ ће се то писме писати, и које су ље главне
повуке и љона помоћна повука. А за тим ученици пишу неколико пута
исто писме по учитељевом тактованју; а после сами за тихо вежбање. За
време учитељевог тактованања може и један ученик, љок остали на својим
таблицама пишу, на неколкој таблѣ исто писме писати. Кад се учитељ
љвери да ученици већ љобро знају писати писме "д", и када се љвери да
знају, и у којим повукама треба га писати, отвара буквар и под љуко-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

писан писменом „p“ даје да ученици читају. Овде треба сваки ученик само по једну реч да чита. При читању строго учитељ има изискивати, да се гласови читавају заједно, а не растављено, и увек на уму имати да је ово основ даљем читању. И сад кад се учитељ боље увери, да ученици све што је под рукописним писменом „p“ читати знају, даје да се неке речи, које се могу писати, и у којима се налази писме „p“, прво уз његово тактовање, а после за тихо вежбање пишу. Ево ове се речи под рукописним писменом „p“ писати могу: рад, руга, друга, где се такође подсећају ученици на писање измеђ главне и доње помоћне линије.

Ово би био начин за познавање рукописних писмена. А сад долази начин познавања штампаних писмена. Овај начин може се спојити са начином познавања рукописних писмена, те чим се ученицима напише писме, и чим се они науче писати одмах се и на штици покаже штампано дотично писме; те се тако и ово напише. Но ја ћу изложити овај начин познавања штампаних писмена за себе.

Учење малог штампаног писмена „p“ предузима се овако:

1. Учитељ напише на табли мало рукописно писме „p.“ 2. Поред тог рукописног писмена, учитељ нацрта штампано писме и пита: каква је разлика измеђ овог штампаног и овог рукописног писмена „p.“ Овде код штампаног писмена види се да нема косог танког и оздо смотаног потеза, и да су главни потезови код писмена „p“ усправљен дебео и десно полуколо. Затим учитељ поред тог рукописног, и нацртаног штампаног стави из писмарице штампано писме „p“ такође са срачњавањем; а потом то исто писме сад први пут показује на „штици.“ Како се на штици налазе два писмена „p“, једно црно, а друго црвено, то ће овом приликом учитељ показати црно писме „p“, јер је овде говор о писмену „p“ као сугласу, а не као самогласу. Овде би још приметити имао, да штица треба на таком месту у школи да стоји, како би увек пред очима дечијим била а не под вешаљком, где се хаљине вешају, које заклањају штицу и онда кад иста треба.

3. Учитељ на писмарици састави свих пет самогласа са писменом „p“ као сугласом остраг овако: *ap, ep, ip, op, up* и даје да то исто ученици исчитавају. Овде одма учитељ има искати од својих ученика, да читају оба гласа заједно, а никако не сме допустити да читају гласове растављено. За тим се ти исти гласови имају читати и на штици по учитељевом показивању. Овде се од учитеља захтева да зна брзо наћи, где је које писме на штици, и да је вешт у показивању. Да неби при показивању учитељ заклањао ученицима, то нека у помоћ при показивању узме прут, којим показивати може и ученицима сматрање олакшати. Све ове слокове може учитељ ученицима и за писање дати.

4. Учитељ састави и опет на писмарици слокове, али сад да дође „p“ напред, а самогласи остраг дакле овако: *pa, pe, pi, po, pu*, и даје да те слокове ученици читавају на писмарици, где се такође иште, да се чита слог по слог заједно, а не растављено. Како се то исто и у буквару налази, то се има буквар отворити, и под штампаним „p“ дати да ученици читају. И ови се слогови ученицима дају за писање.

5. Учитељ на писмарици састави речи из оних писмена, која су

УЧИТЕЉСКИ КОНГРЕС У ПАРИЗУ.

Као што је нашим читаоцима познато (Ш. Л. с. 75.) састао се недеље после ускреса у Паризу конгрес француских јавних учитеља и учитељица. Прво по влади му предложено питање гласило је : Која средства ваља да се употребе, да се полазење школе осигура одн. поправи? О том питању је реферовао *М. Моеген*, школски управитељ у Паризу, а конгрес је донео на исто ове одлуке:

1) *Материјална средства.* Сваку општину ваља обвезати, да има своју школску благајну, а потпоре, које дају департман и држава општинама, треба да одговарају њиховим потребама и жртвама, што их приносе; бесплатна настава да буде неограничена; сви ученици „без разлике“ да добијају све, што за школу требају, бесплатно; грејање и дневно чишћење школа да се остави општинама; да се у свима селима, која су 3 километра од главнијих места удаљена, а могу 15 до 20 ученика у школу да шаљу, оснују школе; тамо, где су села мала, да се разна села и засеоци сједине у једну школску општину; учитељи и учитељице тих школа да имају исти ранг и исте приходе као у главнијим местима; амбулаторне школе да се укину и замену сталним а у врлетним пределима, до којих се тешко доћи може, да дођу на њихово место по потреби заводи за васпитање. Наставни часови и доба одмора могу се измењивати на предлог општинских власти и саизволењем школског инспектора према месним потребама. Сви разреди, у којима је више од 40 ученика, нека се поделе; у школи, која има 3 разреда, нема управитељ засебан разред. У сваком департману треба да буде више учитељских заступника, који ће заступати болешћу спречене учитеље. Школске зграде ваља да се уреде према бољим здравственим условима, а снабдети их треба свачим, што чини пребивање у истима пријатним и по наставу корисним. У свему, што се тиче грађења и уређивања, нека се питају учитељи за савет. Школске стазе да се држе у добром стању, а где то није, да се исправе. Уз све школе, више као и ниже, које обухватају ту установу, нека се налазе простори за ручни рад. То исто ваља да буде и у женским школама, где у ручном раду треба да наставља учитељица, која је за то оспособљена. Конгрес захтева, да се у све школе уведе лечничка посета.

2) *Морална и педагошка средства.* Употребљује се све, што наставу чини занимивом и практичном. Сви учитељи су у погледу војничке службе подложени општем праву. Породице се извешћују писмено, кад њихова деца изостану од школе. Уводи се записник, у који учитељ уписује месечно успех ученика. Годишње се раздају награде, а о форми истих закључују месне власти уз саизволење учитеља, делење тих награда управља се по прилежњу ученика, а имена најприлежнијих јавно се проглашују. Конгрес захтева, да се засебне награде споје са издавањем школске сведоцбе.

3) *Законита средства.* Закон о обавезном полазењу школа нека се што пре донесе и изведе. Ниједна категорија деце нека се не лиши потпуне основне наставе. Према том да се измене закон о раду деце у фабрикама. Отпустну сведоцбу нека захтевају месне власти за извесна наплаћена звања, за која не постоји особит испит, а тако исто и при примању у више школе. Школска благајна може да издаје потпору ученицима, који су примљени у више

иже и остале више заврде као и у препарандије као обавезне предмете

(Школа и војска.) У Шведској намеравају да уведу у све гимна-
нол онштег културног питања.
еки види у раду Клаусон-Касовом пакће достојан покушај за решење јед-
ставе у рачном раду у школе, али је хтео да се изјави, да купи учитељ-
исцупни народна школа. — И прелог мањине био је против урвања на-
јер види у том снајаву емгету за постизање оне цели, коју треба да
Клаусон-Касу хопште; али се изјављује против снајања исте са школом,
се да каже своје мненје о вредности и користи наставе у рачном раду по-
јама. Скупштина је прихватила ову резолуцију: Купи учитељски уздржава
знато нашим читаоцима први почео агитацију за рачни рад у нар. шко-
учествовао прикупити дански канетан Клаусон-Кас, који је као што је по-
ни нама уз школе, која је у толико била интелектуална, што је у истој
анр. у Бремену. Учесника је било 382. Дуга дебата развила се о рачно-

(Скупштина учитеља из сесрораздадне Немачке) одржавана је 19.
у Лондини, Ђорђе Тенић у Београду и Василије Јанковић у Батериу.
Људман, професор велике школе и три народна учитеља: Милан Настић
просвете и цркв. послова још 20 ванредних чланова, међу тима др. Јован
(У млади просветни савет и Србину) постављени су актом министра
ти и ближе извешће.

се пријаве непосредно пр. наредностију жупаније, у којој су, где ће доби-
да плати путни трошак. Који жеге да учествују на том течају, треба да
новом кат, сваки учитељ добијаће 70 н. дувенице, а општина ће имати
ју мајарски, држаће се и ове године у Баји. Исти отпочиње 4. јуна по-
(Шестонајестна наставна тежај мај. јавна) за учитеље, који не зна-

16. јуна 1871. и имаће за то време накнадно да се изда.
орт. 1877. Петогодишњи доплатак текао би по прелогу назорностија од
теља. Исти се прелог оснива на §. 19. в. рр. министарске наредбе од 16.
појмети прелог за петогодишње повишине шајкањских комуналних учи-
назорностија бачке жупаније управном одбору исте жупаније 9. јуна
(Петогодишњи доплатци и Шајкањској.) Чужемо, да ће рр. школко

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

ној настави, нека учествују и учитељине.
департаментски савет. У свима скуповима, у којима се расправља о елементар-
ства нека се пројужи. Свески учитељи, које изабери њихове колеге, улазе у
се као и уловине других званничника. Отпочета реформа елементарног школ-
веде учитељско унапређивање (аванман). Учитељске уловине спадовају
свију споредних сујкаба, које би га мотле одваичити од љужности. Нека се
а наменује га ректор. Без смањивана четорол прихода ваља га опростити
ноправни и поштине: Учитељ зависи само од својих општих предостављених,
4) Јотатци. Контрое жели, да се учитељски стаљек овим средствима

науку предају свећеници изван школских часова.
франска породица за ученика, кој у школу шаће, месечну награду. Веро-
оно године, у којој 1. октобра имају пуних 12 година. У Аглиру добија свака
жавном трошку. Испиту зарад неколеке сведојце принуштају се ученици
заведе. Нијиртежнји од тих ученика могу своје науке да пројуте о др-

ексерцир и пуцање, да би млади људи, чим ступе из тих школа у војску могли одмах да служе као подофицири. Исти врше активну службу само 90 дана, а остала војска најмање две године. На свеучилишту и другим високим школама развијали би ђаци уз стручне студије још и своје војено знање даље, те би по својим подобностима за цело време војене обавезности напред поступали.

(*Кнез Курло од Шварцбург-Сондерсхаузена*), који нема деце, дао је на знање земаљском сабору, да за случај ако садањи кнежевски род изумре, одређује сваке године 300.000 марака из кнежевског имања на школе и црквене цељи. Законом има да се установи како ће се та сума разделити.

(*Економске школе у Угарској*) Државних економских школа има 7 и то: економска академија у Алтенбургу; економске средње школе у Кестхелу, Дебрецину, Колош-Моноштору и у Кошици; ратарске школе у Дебрецину и Липто-Ујвару. Осим тога добијају државну потпору ратарске школе у Нађ Сент Миклошу, Бистрици, Међешу и Фелдвару. У тим ратарским школама даје се главна важност настави у разумном управљању мањим добрима, оне су дакле скоро чисто практички заводи и врло се хвали њихов утицај на околичу. У средњим економским школама нази се при настави, да се одржи равнотежа међу теоријом и праксом. Академији у Алтенбургу је циљ, да лицима, која су већ пре довољно изобразена и упозната са економском праксом, даје научан основ за више стручно образовање. Осим тога служи она за образовање професора економских школа. Цео течај у њој траје 2 године (4 семестра), али питомцима стоји на вољи, да и даље остану у академији. Услов за примање у академију је испит зрелости или сведоџба, која исто толико вреди. Школарина за 1 семестар износи 40 фор. и плаћа се у напред. Сви прописани предмети предају се мађарски и немачки, а питомцима стоји на вољи, у ком ће језику предавања да слушају. То исто важи и за испите.

(*Бечки педагогијум*.) Правни одсек бечке општине препоручио је истој, да директора педагогијума дра Дитеса стави у пензију са годишњом платом од 2700 ф.

(*Телесна казна*) дозвољена је министарском наредбом у Виртембергу. Казнити се може са 5 до 6 удараца а осим тога затварањем ученика до 12 сати.

(*Шеста скупштина учитеља немачких преарандија*) обдржаваће се 26. до 28. септ. у Берлину.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

15. *Народни леџик* поука о животу и здрављу пише Др. Милан Јовановић књига шеста. У Новом Саду. Издање штампарије А. Пајевића 1881. 8^о с. 67. Цена 25 нов.

Садржај ове књиге је: 1) Отрови у кући и ван куће II. 2) Како се одојчад одвикну дојке. 3) Обичаји што нас тару и море. 4) За што су нам чула. 5) Темељи човечија здравља III. крв. 6) За што нам гину деца? V. 7) Дечије болести IV. — Садржај доиста користан и занимив. Особито би упозорили читаоце на трећи и шести чланак, који се дотичу дубоких рана, што упропашћују наше друштво. Шести чланак наменио је г. писац

www.unijb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

изјаве своје честитке Њ. кр. високости Рудолфу, дошла је и депутација саву
ником примавња разних депутација у Шенбруну, које су биле дошле да
** (Професорка депутација код престолонаследника Рудолфа.) При-

је и од наше стране младом Јоктору слава!
оки јар може и на науком пољу ма с киме да конкурише и зато нека
Радић на највећи понос. Он показује, да српска воља, српски труд и срп-
српском народу сујачи најважнија синова као што је др. Ђмидан ит.
похваљива, за Аустро-Угарску, Србију и Румунију. — Српском имену и
поместних права и изразио је то начином, који је позвана критика
језику. Он је први почео систематски да излаже устројство православних
књижевник написао је Радић већ више научних дела, махом на немачком
пословије, а од светог синода у Петрограду као таква потврђен. — Као
буде Радић пре године дана од исте академије проглашен за Јоктора бо-
московску академију, те пошто је ту уложио свима законским наредбама
у боровима. После године дана поврати се он опет у
1878. оставио као магистар боровима. Октора исте године буде Радић
постављен за професора правног и практично-бологовских наука
когато семестара на немачким еверчипшима, где је постао лиценцијат
1878. у Москву у духовну академију, коју је маја год.
когато семестара на немачким еверчипшима, где је постао лиценцијат
главније заводе за струку коју је себи изабрао. Пошто је пробадио не-
дику вршачког Ђмидана Кенегца било је Радићу могуће, да покажи нај-
човек. По великодушности потпуно свог дела (материног ујака) преосвећеног вла-
ничарски официр. Сада му је истом 25—26 година, дакле је још врло млад
тима. Ђмидан ит. Радић рођен је у Белој Цркви, где му је отац био гра-
пословије, јер се та изванредна част даје само најизабранијим канапите-
том судити, што у целој великој Русији нема ни потпуно 30 Јоктора бо-
то одликовање, које паде у део именованом врхом Србију, може се по
јаршески протобакон и професор боровима у Карловима. Когако вреди
успрса ове године примио је Јокторски крст Ђмидан ит. Радић, патри-
(Прва Јоктор боровима жели православна Србија.) Трећет дана

Р А С Н О .

визи нађена је у енглеској гелури прилична количина (0.83%) арсена.
ма у њему мало (до 0.8%) бабра, често и 1—3% цинка, а у једном слу-
својој технологији, да се "васходи из 90 у. кагаја и 10 у. антимона. Обично
лежњива" вели да је зато бо, што има арсена у себи) наводи Вагнер у
отровима у овој књизи. За т. з. Витаминетал (за који писав "Нар.
емо, овим или оним именовом, ми се радујемо, да их не видимо у чланку о
бечи, кад се популарнише наука. "Звали сад ми ствари, о које се спотато-
прецизност (не "омашке нера" као што смо ми рекли) што није лако из-
лодатку у овој 6. књизи, те се баца кривина дај истих "на невољану
примење на чланак о отровима. На те примеје одговара се у особитом
препоручујући и ту књигу "Народниот лежњива" навео је неке узрдне
да је т. писав повео о том још отворенију реч. — Рецензенат "Ш. Л.",
лажан стид у стварима, које сисају срч снази народној и само би жекеги,
изреком учитељима и учитељницама. И ми смо мњеа, да је неуместан

наследниковој била је то прва депутација, коју је примио. Ова се састојала из 18 особа, а предводио их је дворски свећеник Мајер. На поздрав депутације, што га је исказао Мајер, одговори престолонаследник речма овако: „Господо! Између многобројних честитака, што сам примио са много страна, ни једна честитка није моме срцу ближа од оне, коју ми поднесе моји некадањи учитељи, којих труду око мога васпитања имам толико да захвалим. Примите ово уверење од нашег за навек благодарног ученика.“ За тим се престолонаследник дуже времена најљубазније разговарао са сваким појединим чланом депутације. (3.)

(*Књижевност*). Изашло је већ из штампе дело: „Ново васпитање. Основи педагогијских идеја Фреблових и њихова примена у породици, забавишту и школи. Од Аугуста Келера, управитеља учитељичког семинара у Готи. Превео Владимир Красић.“ Н.-Сад. Штампарија А. Пајевића 1881. 8^о с. 73. О овом делу говорићемо опширније у једном од идућих бројева.

(*Родолубива задужбина*.) Познати трговац Данило Бањанин у Карловцу основао је ове године фондацију од 1000 фор. за учитеља — за сад комуналног — у Јошанима у Горњој крајини под тим условом, да мора децу да учи и јенију и да у цркви обавља појачку дужност и да најпосле свагда тај учитељ јошански мора бити Србин православне вере.

(*Становништво у Старој Србији*.) У оном делу Старе Србије, који је још остао под Турском, налази се по рачуну енглеског конзула Сент-Цана 307.241 *мушки* становник. Од тих су 102.920 Арнаути, 124.454 Срби, 69.000 Славо-Срби, 3280 Ославије, 6020 Цигани, 292 Черкези, 630 Јевреји и 80 Грци. По веројакону су 226.141 муслимани, 70.370 *православни*, 10.100 римокатолици и 630 јевреји. Од 11 округа, у које се дели Стара Србија, Срби су у апсолутној већини у 6 округа (у призренском, пећском, гусињском, вучитрнеком, приштинском и гиљанском), а Славо-Срби у 3 (тетовском, скопљанском и кумановском). У ђаковском округу налази се поред 23.000 мушких Арнаута 350 мушких Срба, а ђумски (дубнички) округ чисто је арнаутски. Становници што се овде наводе као Славо-Срби, нису Бугари као што их обично зову, па по мњењу Сент-Цановом ни прави Срби, али су ш њиховим дијалектом ближи Србима по Бугарима; они сами зову се Мијацима и Брејацима. У броју Арнаута има их половина, који нису управо Арнаути, него Срби, који су са вером променили и језик („Г. Ц.“).

(*Важност телеграфа за садашњост*) види се из ових података: Крајем 1878. г. износила је дужина свију државних телеграфских линија у Европи 385.000 километара са 1,071.000 километара жица (јер по линијама има и више него једна жица) и са 31,000 телеграфских звања. Једно звање долази дакле на 31.8 килом. линије и 10,074 житеља. Телеграфски персонал бројао је свега 46.000 глава. Највише телеграфских звања и највише жице имало је немачко царство. У исто време беше у ваневропским земљама приближно: у Америци 222.400 килом. линија са 351.980 килом. жица и 10.910 звања, у Азији 47.910 килом. линија са 95.080 килом. жица и 509 звања, у Африци 21.841 килом. линија са 32.040 килом. жица и 372 звања, у Аустралији 40.200 килом. линија са 61.800 килом. жица и 990 звања. На целој земљи било је дакле крајем 1878 г. 717.351 килом. линија, 1,611.990 килом. жица (40 пута

Издаје и уређује: НИКОЛА В. ВУКИЋЕВИЋ

9. број, III. и "Наслов уводном чланку је: "Војште леуу у по-
"е", а не као што тамо стоји "Војште леуу у по-
(Примета!) Немца штампанска грешка увукла се у

да шаљемо лист под насловом Михајловића, јер так је враћен, а предлажен је са 2. трећину.
као претврату за неку годину — П. Ј. Наставић у ч. Центомашу. Распоштаје се, коме
П. Милошу Виаковичу учитељу у Крвечини. Потврђујемо да око прилики 3 ф.
ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Могенци се нају упр. одо. жуи. у Лутом, а ваја да су каи. писане.
Брчком — Тражи се учитељ у Вагтини. 300 фр., дрва и стан. Пор до 30. јуна по рим.
мачки. Пор до 10(22). Јуна о. п. Могенци се нају ери. прав. цркв. шк. општини у
са станарину сваном 720 гроша и по 4 хв. дрва. Други учитељ мора потпуно да зна не-
Првом је учитељу плата 5000 гроша ч., другим 6600 гроша, а учитељима 5000 гроша.
ред основне школе и једна учитељница са сва 4 наредна осн. школе у Брчком (у Босни)
— Траже се два учитеља и то: један за 1. и 2. наред, а други за 3. и 4. на-

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА.

Старо Карановић, јавни учитељ.

У Маркушци 28. априла 1881.

захвалност. Завео много година измемити еписки Робертс Леон!
уџу учитељу у Медини на јар "Школки лист," наредом у име нас обоје најтоплију
пате ове године како мени, који 41 годину као еписки учитељ служим, тако и г. Ј. Ра-
високопоштованом регионалнику г. Леону Дућерском из Центомаша, који

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

а млађа јулка је учитељца у Ст. Футогу.

ске народне учитељнице, од којих је старија Милица учитељница у Центомашу,
још од 1849. године. Оставио је после себе две кћери обави испитане ерб-
словију у Карловцима а педагошкике науке у Сомбору. Служки као учитељ
Покрајин је био родом из Н. Сада. Свршио је гимназију у Н. Саду, Бото-
жет бољавља преминуо је у Центомашу 18. Маја о. г. у 56. год. живота.
(*Илар Мисајловић*), многогодишњи учитељ Центомашки, после ду-

НЕКРОЛОГ.

добро, срећују сај том приверу и друге државе, наиме Француска.
мачкој угавање поуземних линија у великом размалу овејачио као врло
килом. живе (јер већина линија има по 7, а неке по 4 жице). Пошто се у Не-
До 1. јан. 1880. беше у Немачкој већ 3660 килом. поуземних линија са 24745
линија (узел елемента рних непотога и згонамерна) почева јако множити.
ушћиваху на то још и обртни и финансијани интереси, јер су се прекидања
груности провеју под земљом. Осим других војничких и политичких разлога
не међу телеграфске живе као обично над земљом, него да се ради веће си-
учињен је у Немачкој први почетак, да се на главнијим и војничким цестама
линије под морем (кабел) није у том броју рачунае. Крајем г. 1879. радило
је 855 подморских кабела са 142.500 килом. кабелске дужине. — П. 1876.
дуже од екватора) и 43.781 телеграфско звање. Телеграфи уз железнице и